

Besök i skilda verkligheter

Tillbaka i lugnet och friden och den blå novemberskymningen i Leksand efter några roliga dagar på resande fot. Landsarkivet i Uppsala var första anhalt under några timmar på måndagen. Arkiv fyller mig alltid med något slags andakt. Det är nästan sakralt. Lugnet och tystnaden. Enstaka viskande röster. Tassande personal av den mockasinfotade arkivalieindianstammen dyker ljudöst upp lämnar tyst ifrån sig det beställda materialet - i mitt fall några årgångar domböcker - medan en svag doft av historiens damm kittlar i näsan. De vita bomullsvantarnas möte med de spröda sidorna, tummade genom århundraden av forskarfingrar, ger ifrån sig ett knappt hörbart prassel.

Jag hittade inget av det jag sökte. Fyra timmars fruktlöst bladvändande om man ska se det hela snävt resultatinkänt. Fyra timmars besök i 1850- och 1860-talens bistra verklighet med anklagelser och domar, lagfarter, skuldsedlar, spretiga inlagor skrivna med darrande hand och undertecknade med bomärken. Saköreslängder med noteringar om böter för enkelt och dubbelt hor, för fylla och okvädningsord. En tidsresa, 150 år tillbaka i tiden, till en verklighet så annorlunda än dagens men ändå med stora likheter, om man lägger ett annat perspektiv på saken.

Ett dygn senare är jag på Tekniska Museet i Stockholm och deltar i firandet av föreningen Sveriges Ingenjörers 150-års jubileum och utdelningen av årets Polhemsmedalj. När jag minglar (inte vinglar!) omkring med mitt bubbelglas bland flera hundra civilingenjörer är det många tankar som korsar varandra i skallen, tankar som far som vilsna satelliter: Vad har jag här att göra - jag kan ju knappt byta en glödlampa utan manual? Men titta - där kommer Christer Fuglesang, apropå satelliter och rymdfärder! Och där står Håkan Lantz och stryker sig över mustaschen och funderar på vad han ska uppfinna närmast, nu när han grejat färggrafiken, datormusen och GPS-navigeringen! Är det inte Laila Ohlgren som står där borta - hon som kom på den geniala och magiska gröna knappen som var nyckeln till att mobiltelefonin skulle kunna fungera? Vad gör jag här? Hur kom jag hit?

Med 69:ans buss från Sergels Torg är det enklaste, mest näraliggande svaret. Kanske erinrar sig den minnesgode läsaren att jag i min 68:epistel, 5:e versen helt kort berättade att jag hade i uppdrag att gräva fram nu levande ättlingar till Christoffer Polhem. I år är det 350 år sedan denne gigant såg dagens ljus på Gotland. Detta har uppmärksammats på flera ställen i landet eftersom denne, den svenska ingenjörskonstens fader, gjort avtryck inom många olika områden, både geografiskt och tekniskt. Släktforskarnas Hus hade fått uppdraget av Sveriges Ingenjörer att leta ättlingar. Under våren/sommaren har jag "levererat" drygt 400 sådana, även de spridda över hela landet.

Därför var jag där, inbjuden till ett annat slags studiebesök, i en annan slags verklighet än vad arkivbesöket dagen innan bjöd på. Jag fick dela en oförglömlig kväll med människor som ägnar sina dagar åt sådant som ligger ljusår från min vardag. Det är lätt att imponeras över vad svensk ingenjörskonst uträttat genom åren. Det är också lätt att missa sambandet mellan de stora uppfinningarna, det trägna vidareutvecklandet, den oftast slitsamma tillverkningsprocessen och den levnadsstandard som vi i dag så ofta tar för given. Vilka nya uppfinningar kommer att sätta sin prägel på de närmaste 150 åren av mänskligt liv? Är det mindre och snabbare som kommer att vara ledorden? Kommer vi att lära oss "pumpa upp" smält magma ur jordens inre för att täcka våra behov av metaller? Blir det en fungerande och ekonomiskt genomförbar avsättning av havsvatten? Blir det interplanetära resor och bosättning på någon av Jupiters månar?

Årets Polhemspristagare heter Georgios Psaros, grekiskfödd ingenjör och innovatör. Han har gjort banbrytande uppfinningar och förbättringar inom medicinsk teknik, främst anestesi och respirator teknik. "Hans arbete har lett till betydande kommersiella framgångar och kvalificerad vård för patienter över hela världen", står det i prismotiveringen.

Det delades också ut pris till årets "minnovatörer", ett pris inrättat för att stimulera teknikintresset bland barn och ungdom. Det gick till två 9-åriga tjejer från Karlstad som under sommarens teknik-kolloverksamhet i Sveriges Ingenjörers regi uppfunnit en "dammsugarbil", en radiostyrd dammsugare som man kan styra med en joy-stick. Låter inte det som en mycket praktisk konstruktion som har framtiden för sig. Sitta vid köksbordet, dricka kaffe och dammsuga. Kan den göras så platt att den tar sig in under skåp och sängar blir jag en av de första köparna när den väl sätts i produktion.

På väg hem till mitt nattkvarter på söders höjder bestämde jag mig för att ta en promenad förbi Oxenstjernas gata och titta till den berömda Radio-eken eller TV-eken eller vad den nu kommit att kallas. Den såg ensam, trött och maläten ut där den stod, naken och knotig, mitt i en stadsgata, med stora huskroppar på två sidor. Ett par meter av stammen befinner sig under marknivå i ett stort betongrör, till följd av "landhöjningen" under 500 år. Inte ens det tjugotal ekramare som höll vakt runt trädet i novembernatten kunde få mig att känna någon glöd för ekens sak. Må den vila i frid! Djurgården och Ladugårdslandet är fullt av gamla ekar. Runt hörnet, på Karlavägen finns rader av träd. Rädda våra fåtaliga urskogar från avverkning i stället - det känns mer angeläget.

Större delen av mina timmar i Kungsbudan ägnade jag åt barnbarnet Ture, snart 2 år gammal. Då är det här och nu som gäller, en verklighet mitt emellan 1800-talets fattigdom och elände och 2100-talets rymdfärder och reservdelsmänniskor med evigt liv. Vi rullar boll, läser böckerna om Ture, sjunger bäbä, brummar med lastbilarna och tar en eftermiddagsslummer tillsammans när tröttheten sätter in. Däremellan åker vi hiss på kulturhuset, kollar in tågen på Centralen, båtarna vid stadshuset, ockupanterna på Brunkebergstorg och myllret av människor på Drottninggatan. Det är långt till Bullerbyn, men i Bleckhornsparken går Orienteaterns cirkushästar på en stunds grönbeta mellan föreställningar och repetitioner. Och stan är full av konstiga hundar som alla säger vov vov!

Nu är jag hemma i Knäckebröhult igen och novemberskymningen har blivit mörkan kväll. I morgon ska jag plocka fram adventsljusstakarna och stjärnorna från vinden för att lysa upp mörkret!

Adventsliga hälsningar

Pett'sson